

Van Boer'nbuurthuis naar herdenkingsplaatsen van oorlog en geweld in en rond onze buurt – november 2020 – 2de herziene druk

De zoektocht naar vrede blijft actueel en universeel

de klaprozen zijn verdroogd
één strijd is geëindigd
maar de anderen niet
zij richten zich telkens weer op

huilen en rouwen
helpt ons kinderen niet
geweld moet je
in een houdgreep vasthouden

zo kan je die bloedregen stelpen
druk zetten
fixeren
en daarna verbinden

laat ons uitdagen
elke dag om harmonie schreeuwen
als een snoer van verdraagzaamheid
handen onbreekbaar om de aarde vlechten

(Poëzie van Collectief 58, Gavere)

Beste buur, beste boerenmarktbezoeker,

Op **11 november** herdenken we de wapenstilstand van de Eerste Wereldoorlog (WOI: 1914-1918). Het is al enkele jaren de gewoonte om op de boerenmarkt rond 11 november, stil te staan bij vrede. Het is een gemeenschappelijke activiteit van Boerenmarkt De Toekomst en het buurtcomité Van Dampoort tot Campo Santo en sluit aan bij het festival voor vrede van Stad Gent.

Op het pleintje van de Spijkstraat/Halvemaanstraat staat er een monument van de oorlogsslachtoffers van WOII uit de buurt. Rond dit monument houden we dan een korte herdenking met bloemenhulde, zingen we en drinken we samen warme soep.

Dit jaar, 2020, kan/mag deze herdenking, wegens de maatregelen om het Coronavirus een halt toe te roepen, niet plaatsvinden. We zijn daarom op zoek gegaan naar een passend alternatief en hebben een wandeling uitgestippeld langs zichtbare herdenkingsplaatsen van

oorlog en geweld in en rond onze buurt. We waren zelf verrast om er zoveel te vinden ... en hebben een selectie moeten maken.

De wandeling is op nevenstaand kaartje aangeduid en heeft de vorm van een lus zodat men op gelijk welke genummerde locatie kan starten. Deze wandeling is ook in deze folder beschreven. Let op, vooral op de begraafplaats was het niet gemakkelijk om dit duidelijk en eenduidig te beschrijven en tevens goed aan te duiden op de bijgevoegde kaart. Daar moet men zeer goed zijn aandacht erbij houden.

Op sommige genummerde locaties hangt er een bordje met uitleg die verduidelijkt waarom dit een speciale plek is. Op andere plaatsen vertelt de gedenkplaat het verhaal. Bij sommige plaatsen hebben wij hier in deze folder, informatie opgenomen.

Deze folder is in een korte tijdspanne tot stand gekomen door een samenwerking tussen Bea Baillieul (Kogelstraat), Annelies Carbonnelle (Serafijnstraat), Johanna Snoeck, Raf Verbeke, Claudine Verstockt, Dirk Van den Heede (Spijkstraat), Joris Matthys (Halvemaanstraat) en Claudine Lybaert (Spitaalpoortstraat). Het kan dus zijn dat hier en daar een fout in de tekst geslopen is. Onze excuses ervoor.

Bronnen en verder informatie:

- Brochure Stad Gent, Campo Santo, herinneringen aan WOI. Te downloaden via website van Stad Gent.
Heemkundige Kring "De Oost-Oudburg", Groot Begijnhof, 46, Sint-Amandsberg, www.deoostoudburg.be
- Mocht je vragen hebben, of zelf nog informatie willen geven, dan kan je terecht bij Dirk Van den Heede, Spijkstraat, 169, 9040 Sint-Amandsberg, gsm: 0470 29 31 57, mail: vdh.d@hotmail.com
Dirk is lid van de Heemkundige Kring "De Oost-Oudburg"
We hopen volgend jaar terug het evenement te kunnen organiseren op de boerenmarkt en eens met Dirk als gids op stap te kunnen gaan.

Dank aan Reinilde Lambert om de parking van het VCLB te mogen betreden om de gedenkplaat (nr. 3) te bekijken (als het witte hekken open is).

Dank aan de Stad Gent voor de ondersteuning van dit initiatief.

START BESCHRIJVING WANDELING: Boer'nbuurthuis, 149, 9040 Sint-Amandsberg

1. Pleintje Spijkstraat/Halvemaanstraat: gedenksteen voor 4 burens (slachtoffers WO2)

Wandel verder naar Spijkstraat, 169

2. Raam van woning Spijkstraat, 169. (periode: november 2020)

Achter glas hangt een klein deel van de vele informatie uit, dat Dirk verzameld heeft.

Wandel verder naar de Halvemaanstraat, 96, Sint-Amandsberg.

3. Privéparking VCLB: gedenksteen voor "de leden van de katholieke kring" (WO1)

Als het witte hekken open is, kan men voorbij de slagboom wandelen en op de rechterkant van het rechtse gebouw, de gedenkplaat bekijken. Is het hekken dicht: dan kan men de foto van de gedenksteen aan de electriciteitskast naast het hekken bekijken.

Wandel in dezelfde richting als zojuist verder in de Halvemaanstraat. Zo kom je aan het Campo Santoplein. Je wandelt in tegenwijzerzin rond dit groene pleintje. Je komt in de Visitatiestraat. Neem de ingang van de begraafplaats tegenover de huisartsenpraktijk.

Onlangs filosofeerden leerlingen van het seminarie Filosava van het Sint-Janscollege over de dood. Daarna vroegen ze aan alle leerlingen van Campus Visitatie of ze een berichtje wilden sturen naar een overleden geliefde. Deze boodschappen hangen op verschillende plaatsen op deze begraafplaats en misschien worden ze wel opgepikt door...

Het kerkhof op de heuvel wordt in de volksmond de Kapelleberg genoemd, de officiële benaming is Campo Santo. Hier liggen beroemde kunstenaars, wetenschappers, geschiedschrijvers, leden van de Vlaamse Beweging, ministers, ridders, edelen en notabelen begraven (openingsuren begraafplaats: in november 2020 van 8 u tot 17.30 u).

Sla onmiddellijk na de ingang rechtsaf, loop parallel met de muur van de begraafplaats tot aan de kerkmuur.

4. Buitenmuur van parochiekerk van Sint-Amandsberg (kant van het koor). Onder het koor ligt de vroegere grafkelder van het Visitatieklooster (WO1)

In de nacht van 7 juni 1915 gooide de Britse piloot Reginald Warneford zijn granaten uit boven de Duitse zeppelin LZ37, die vuur vatte. De eerste gascel explodeerde boven het Groot Begijnhof van Sint-Amandsberg. Boven het oud gemeentehuis brak de zeppelin in twee en het voorste stuk belandde op de slaapzaal van het Visitatieklooster waar zuster Eliza het leven liet en verschillende andere zusters gewond raakten.

Aan de muur van de kerk sla je links af en je volgt verder de kerkmuur tot voor het ijzeren hekken. Je neemt op de begraafplaats links enkele treden naar boven, je draait dan rechts mee en gaat verder naar boven. Bekijk de 18de grafsteen op de linkerkant (vlak vóór een grafkapel):

5. Grafmonument met bronzen portret van Henri Van Cleemputte

Henri Van Cleemputte was dokter en burgemeester van Sint-Amandsberg in WO1. Hij bekommerde zich tijdens en na de oorlog om de armen en gaf hen gratis medische verzorging. Hij was er als één van de eersten bij om te helpen toen de Zeppelin neerstortte. Onder zijn impuls werd ook de Rietgracht in Sint-Amandsberg gedempt. Die gracht was de bron van heel wat epidemieën. Toen hij stierf was hij straatarm en de burgers schonken hem uit erkentelijkheid dit grafmonument.

Loop verder rechtdoor en neem het eerste pad op je linkerkant naar beneden. Je houdt rechts aan en je gaat verder naar beneden tot je aan je rechterkant (aan 2 zitbanken) een groot herdenkingsmonument met een obelisk ziet:

6. Herdenkingsmonument voor de soldaten van de garde van Napoleon

Merk de letter N (op het hek) en de adelaar aan de top (symbool van Napoleon) op. Zowel tijdens de Franse bezetting als tijdens de Hollandse tijd waren er in onze streken Vlamingen die uitgeloot werden en bij het leger aangesloten werden. In de Slag van Waterloo (1815)

vochten deze Vlamingen tegen elkaar. Je vindt hier de namen van de Gentse soldaten maar hun stoffelijke resten liggen hier niet.

Ga verder rechts naar beneden tot je op een horizontaal pad komt dat parallel loopt met de kapel. Na enkele meters zie je aan de rechterkant 2 gedenkplaten, 2 banken en een beeld van Reinaert De Vos. Hier neem je het 1ste pad links naar beneden en je wandelt naar een bomengroep (4 stammen) toe. Je komt aan en beige-kleurige grafkapel met zwarte deur. Als je voor de zwarte deur staat, wandel je langs de rechterkant naar de achterkant van deze grafkapel. Speur nu schuin links naar een graf waarvoor 2 vlagjes staan: de Amerikaanse en de Belgische vlag. Dit is het:

7. Graf van Jan Gerard Bekaert (WO1)

Hij week als 6-jarig kind met zijn ouders uit naar de V.S. In 1914 leefde hij in Boston en was hij drukker van beroep. Toen in 1917 de V.S. deelnamen aan de oorlog, werd hij gemobiliseerd en kwam hij met de Amerikanen naar het oorlogsfront. Hij heeft vele veldslagen meegemaakt en sneuvelde bij de grootste veldslag, de keizersslag in Verdun. Eerst werd hij in Frankrijk begraven. Toen aan de familie gevraagd werd wat hun wens was i.v.m. zijn begraafplaats, leefden de ouders gescheiden. Zijn moeder wou haar zoon terug naar België laten overbrengen. Omdat haar broer in Sint-Amandsberg woonde, koos zij ervoor om haar zoon hier te begraven.

(Flanders Field American Cemetery is de enige Amerikaanse begraafplaats van WO1 in België. In 2014 bezocht de toenmalige Amerikaanse president, Barack Obama, deze begraafplaats. Elk jaar in de maand mei vindt in Waregem een herdenking plaats. Voorafgaand aan deze herdenking worden de geïsoleerde graven van Amerikaanse soldaten bezocht en plant men de vlagjes. Dit gebeurt hier ook ieder jaar)

Wandel naar de ingang met het wit dienstgebouw waar je de begraafplaats binnen gekomen bent. Met je rug naar de ingang, ga je onmiddellijk links en dan onmiddellijk rechts. De 3de linkse smalle weg in het gras sla je in. Op je linkerkant vind je na enkele graven een hoog opstaande grafsteen bij het:

8. Graf van Aloïs De Laender

Omdat veel Duitse mannen strijd voerden aan één of ander Europees front, had men in Duitsland een nijpend tekort aan arbeidskrachten. In België werden mannen opgeëist om in Duitsland dwangarbeid te verrichten. Door het zware werk, in weer en wind, en het nijpend tekort aan voedsel hielden vele opgeëisten het niet lang uit en stonden ze na enkele maanden terug thuis. Sommige stierven nog jaren na de oorlog door de geleden ontbering, zo ook Aloïs De Laender (in 1921).

Ga terug richting ingang tot je aan het wit dienstgebouw komt. Voor het dienstgebouw neem je nu rechts. Na de haag rond de boom vind je tegen de muur:

9. Verschillende graven met gesneuvelden van beide wereldoorlogen

Loop verder rechtdoor langs de muur naar de bakstenen muur voor je. Je komt op een brede geplaveide weg die je rechts inslaat. Een beetje verder op je rechterkant zie je een:

10. Bronzen soldaat op het grafmonument van Jules Vandekerckhove (WOI)

Jules was in 1914 student aan de Gentse universiteit en hij meldde zich als oorlogsvrijwilliger aan en werd onderluitenant. Op 17 april 1918 werd hij, volgens het grafopschrift in Langemark gedood. Volgens de officiële versie was dit in Merkem (Houthulst).

Wandel een kleine beetje verder en op je rechterkant zie je:

11. 3 Witte kruisen

Bij het middelste kruis zijn in een vloerplaat de namen van Florimond Smeets (politieagent) en Constant De Greef (buur) vermeld. Zij waren verzetsstrijders en zijn gefusilleerd in het executieoord van Rieme. Met het graven van het Kluizendok verdween dit executieoord en werden delen ervan overgebracht naar het executieoord van Oostakker, Gefusilleerdenstraat, 9040 Oostakker. Dit grenst aan het Wonderwoud, een toekomstige nieuwe groenpool van Gent.

Wandel voorbij de kruisen en sla kort daarna links de lange geplaveide weg in. Na ca. 150 m ontwaar je op de rechterkant een heuvel, de Striemenberg. Aan een weg op je rechterkant met bomen, wandel je nog steeds rechtdoor. Je volgt verder de muur van de begraafplaats en het 3de graf op de rechterkant is het:

12. Graf van Lucien Verschraegen. Hij liet het leven tijdens de Koreaoorlog.

Wandel in dezelfde richting op het geplaveide pad verder tot aan de hoek van de begraafplaats. In de linkerhoek vind je:

13. Graven van oorlogsslachtoffers (WOI en WOII)

Huyghe Kamiel was een priester-soldaat. Een priester-soldaat was niet gewapend maar verzorgde de gewonden en diende de laatste sacramenten toe aan de stervenden.

Draai met het pad mee naar rechts en volg het pad (rechterkant: Striemenberg). Je slaat het 2de pad links (aan de bronzen engel) in. Het 35ste graf aan de linkerkant is het

14. Graf van Martien Urbain, zijn echtgenote Gabriella Ghys en hun dochter Maria Emelia, grootouders en de moeder van romanschrijver Stefan Hertmans. In zijn roman 'Oorlog en terpentijn' beschrijft Hertmans aan de hand van de memoires van zijn opa diens armoedige kinderjaren in het Gent van voor 1900, zijn ervaringen als soldaat in de Eerste Wereldoorlog, het verlies van zijn grote liefde aan de Spaanse griep en zijn passie voor de schilderkunst. "Het graf heeft een soort kleine kapel met een brandglasraam, waarin de Heilige Geest als witte duif staat afgebeeld. In de nis ervoor staat een witmarmeren beeldje van de Heilige Maagd, die haar armen spreidt voor de stumpers en zondaars die tot haar wensen te komen".

Keer terug op je passen en ga terug naar het geplaveide pad. Hier neem je links en aan de hoektrap van de heuvel, draai je rechts af. Wandel tussen de 2 rijen graven. Het 12de graf op de linkerkant is het:

15. Graf van Corneille Heymans

Corneille Heymans kreeg in 1938 de Nobelprijs voor Geneeskunde. Hij heeft aan beide wereldoorlogen deelgenomen.

Keer terug en ga via de hoektrap, de heuvel op naar de top:

16. Herdenkingsmonument voor de slachtoffers van WOI en WOII

Als je met je rug voor het monument staat, ga je langs die kant de heuvel af (kant kapel). Als je beneden bent, sla je links af en wat verder, beschut door een haag, ontdek je:

17. 2 witte graven van Engelse soldaten (WOII)

Verder wandelend (richting kabel) vind je in diezelfde rij verschillende graven van oud-strijders (WOI en WOII). Die graven worden onderhouden door het Belgisch leger.

Wandel op het eind van die rij naar links, naar de dichtst bijgelegen muur van de begraafplaats en volg die verder richting kapel tot een andere ingang (Verkortingsstraat). Ga voorbij de dienstgebouwen aan die ingang, terug langs de muur van de begraafplaats. Het 15de graf langs de muur is:

18. Grafmonument van Prosper Krické (WOI)

Prosper was 48 jaar oud toen WOI begon en te oud om aan het front ingezet te worden. In 1916 besloot hij het vaderland op een andere manier van nut te zijn: hij bespiedde treinloodsen, gepantserde wagons, vliegvelden en troepenbewegingen. Hij werd na 3 maanden gearresteerd en veroordeeld tot de doodstraf. Hij werd in Schaarbeek gefusilleerd en ter plaatse begraven. In 1919 werd hij naar hier gebracht.

Keer een stukje terug en neem het eerste pad links in. Langs beide kanten staan er graven. De linkerrij graven wordt verderop onderbroken door een aarden pad. Je stapt daar verder rechtdoor tussen een nieuwe rij graven. Het 18de graf langs de linkerkant is het

19. Graf van Carolus Vande Velde (WOII)

In de dekplaat van het graf is de levensgeschiedenis van Carolus gegraveerd. Voor het graf ligt ook een medaille van oud-strijder (best zichtbaar als de zon er op schijnt).

Keer terug naar die aarden weg en ga terug naar de ingang langswaar je de begraafplaats binnen gekomen bent (kant Visitatiestraat). In de Visitatiestraat, ga je naar links naar nr. 3.

20. Gedenkplaat Warneford aan het klooster van de congregatie van de Zusters van O.-L.-Vrouw Visitatie, Visitatiestraat, 3

Wandel verder voorbij de kerk (aan de linkerkant) tot aan de Antwerpsesteenweg. Links staat het oud gemeentehuis van Sint-Amandsberg. Naast de trappen hangt een

21. Gedenkplaat aan oud gemeentehuis van Sint-Amandsberg (WOII)

Op het pleintje vóór het oud gemeentehuis staat een:

22. Herdenkingsmonument (werk van Aloïs De Beule) (WOI)

Een man stelt een tewerkgestelde voor, een andere een burgerlijk slachtoffer en een derde een soldaat. Bovenaan het monument staat rondom een tekst, evenals op het zwaard bovenaan.

Steek via het zebrapad aan de verkeerslichten de Antwerpsesteenweg over en wandel naar rechts. Je komt aan het dienstencentrum van Sint-Amandsberg. Daar staat een

23. Informatiebord ivm Reginald Warneford (WOI)

24. Vliegtuigmodel

25. Krans van klapprozen *Klapprozen zijn met hun bloedrode kleur het symbool van oorlogsherdenking van WOI omdat op de slagvelden overal klapprozen bloeiden. Het zijn pioniersplanten met een voorliefde voor omgewoelde bodems.*

Wandel verder langs de Antwerpsesteenweg, richting Dampoort. Sla de tweede straat (Schoolstraat) links in. Op de hoek van de eerste straat langs de rechterkant (Reginald Warnefordstraat) is terug een

26. Informatiebord ivm Reginald Warneford (WOI)

Wandel verder in de Schoolstraat, steek aan de verkeerslichten de Land Van Waaslaan over en neem de eerste straat rechts (Jan Roomsstraat). Zo kom je aan de ingang van het Groot Begijnhof. Ga door de poort en volg nu de roodwitte markeringen op de muur. Dit betekent dat je onmiddellijk na de ingangspoort de weg links inslaat enz. Zo wandel je langs een groen plein, langs de kerk (kerk aan de linkerkant), afdraaiend naar rechts en meedraaiend naar links naar nr. 70

27. Informatiebord ivm Reginald Warneford (WOI):

Huis van begijn Sidonie Maes die bij het neervallen van de Zeppelin haar nichtje op bezoek had. Het begijntje overleefde de inslag maar haar nichtje Odile Maes was op slag dood. Zij werd begraven op het kerkhof van Sint-Amandsberg. Het graf is intussen verdwenen.

Je wandelt verder, om de kapel heen draaiend tot je de andere uitgang van het Begijnhof in de Engelbert van Arenbergstraat bereikt. Hier neem je rechts en je wandelt deze straat helemaal af, over de Land Van Waaslaan en voorbij de straat (Reginald Warnefordstraat). Je komt uit aan de Antwerpse Steenweg. Deze steek je over en je neemt links en je slaat onmiddellijk rechts de Spitaalpoortstraat in. Je neemt de eerste straat rechts, de Spijkstraat. Aan de venster van Spijkstraat, 111:

28. Vroegere woning van Victor Baeyens (WOII)

Victor Baeyens heeft samen met zijn vrouw op dit adres gewoond en is vanaf 1990 in scholen beginnen getuigen van hetgeen hij meegemaakt heeft. Hij heeft 2 boeken uitgegeven: "In de schaduw van de galg: 46 maanden in concentratiekampen" en "De lijdensweg in Breendonk 1940 – 1944". Deze boeken worden tijdelijk (november 2020) aan het venster van deze woning uitgestald.

Als je verder wandelt in de Spijkstraat, kom je terug aan het beginpunt van de wandeling.